

kező információk eljutnak a főáramba. Általában valószínű, hogy bármely rendszeresen *összegyűjtött információ-mennyiség* előbb-utóbb annál *sokkal szélesebb kör számára fog értéket jelenteni, mint amelyik azt összegyűjtötte.*

Információ a döntéshozatalban

Az az információ a legértékesebb, amely a *döntéshozatal* segíti elő. A döntés előkészítése során különféle alternatívákat kell felvetni és vizsgálni. Az információ az a nyersanyag, amelynek segítségével ezek az alternatívák kialakíthatók. A legtöbb döntést nem előzi meg kutatási tevékenység, ezért a hozzáférhető információknak maximálisan tömöreknek és világosaknak kell lenniük. Ennek kapcsán felmerül az információk „szűrésének” és „csomagolásának” (filtering and packaging) fontossága. A jelenleg már működő rendszerekre általában az a megállapítás érvényes, hogy ez a két tevékenység nagyon költséges. Az olyan rendszerekben azonban, amelyek eleve ilyen feladattal alakultak ki, sokkal jobb költséghatékonyaság érhető el.

A döntéshozatalt szolgáló információs szolgáltatások szempontjából a *tartalom mellett döntő az időtényező.* A használó csak akkor igényel valamilyen tartalmú információt, ha azt időben és számára megfelelő formában kapja meg.

Javasolt információs hálózat

Ideálisnak olyan információs rendszer tekinthető, amely az információáramlás ismeretén alapul, a szükséges információkat képes *kiválasztani és megfelelő szinten és formában szolgáltatni*, az általános jelentőségű információkat pedig értékes információkká alakítani.

A *hatékony információs rendszer* kialakításának néhány általános feltétele: az információ gyors szétsugárzása; a minőségi szűrés; a mennyiség és az időpont optimalizálása; a kívánt formájú és nyelvezetű tájékoztatás; az aktív információs kapcsolat; a perifériális dokumentumok figyelembe vétele; az egyszerű és olcsó tájékoztatás; a kurrens irodalomfigyelés; az információs rendszerek és használatuk ismerete; az irodalmi szintézis stb.

Az NCLIS jelentése az Egyesült Államokra vonatkozva az alábbi követelményeket fogalmazta meg:

1. felsőszintű szerv létrehozása a szövetségi kormány mellett, a könyvtári és információs fejlesztési tevékenység koordinálására;
2. általános és szakkönyvtárak, információgyűjtemények kialakítása;
3. a nyomtatott és nem-nyomtatott szakirodalom széles körét átfogó bibliográfiai szolgáltatások létrehozása;

4. országos távközlési kapcsolatok kiépítése számítógépekkel;

5. az információs szakemberek kiválasztása, oktatása és továbbképzése;

6. a meglévő könyvtárak és információs programok beépítése a nemzeti programba.

Információs szolgálat a helyi közművelődési könyvtárban

A tájékoztató szolgáltatásban a legfontosabb egységek a helyi *közművelődési könyvtárak* maradnak. A helyi könyvtárat olyan egységnek kell tekinteni, ahol a felhasználó az információs környezettel a számára legmegfelelőbb kapcsolatot teremtheti meg.

A könyvtárosnak ismernie kell *a szintet, az értéket és az általános jelentőséget.* Fontos feladat a felhasználó túlterhelésének az elkerülése. Ehhez viszont ismerni kell az egyéni és csoportos igényeket. Ez az ismeret optimális esetben azt jelenti, hogy az igények nagy része megelőzhető: a könyvtár az igényeknek „elébe megy”. Ebben az esetben az igények egy jelentős részét a rendszer mintegy automatikusan elégíti ki, s a könyvtárosnak marad ideje a kezdeményezésre, a problémák megoldásában való alkotó közreműködésre.

Az ideális tájékoztatási szolgáltatási rendszerben *a könyvtáros az, aki rendszerint találkozik az információk felhasználóival.* Ugyanakkor ő az, aki a rendszer működéséhez szükséges visszacsatolást biztosíthatja.

OWENS, M. R.: The information function: a theoretical basis for the development of information networks and centers = Drexel Library Quarterly, 12. köt. 1-2. sz. 1976. p. 7-26./

(Sárdy Péter)

A vezetők tájékoztatása

A vezetők tájékoztatásának problémája mind gyakrabban szerepel a szocialista országok informatikai folyóiratainak hasábjain is. Ennek oka: a vezetők általában nincsenek megfelelően informálva, vagy – idő hiányában – nem tudják feldolgozni a túlzott mértékben rendelkezésükre bocsátott információkat. Ezért döntéseik kisebb-nagyobb mértékben voluntaristák. Jogosnak látszik tehát a követelmény, hogy *„a vezetőkáderek informálásának problémáját az egyéb felhasználói csoportok, így pl. a tudományos dolgozók és a mérnökök információellátásának problémájától függetlenül kell megoldani”* [2].

tervezésének folyamatába, másrészt – az információ források birtokában – *kezdemenyzőknek kell lenniük*, ezentúl pedig igen *pontosan kell ismerniük* a vezetők tájékoztatási szükségleteit és szokásait [1, 4].

Egy ágazati szinten készült felmérés [1] konkrétan is rámutat az információs szükségletek és szokások felderítésével kapcsolatos követelményekre. Megállapítja, hogy a vezetők információszükséglete jelentős mértékben

függ funkcionális feladataiktól és az irányítási feladatok jellegétől. Így a leginformációigényesebb feladatok közé tartozik távlati tervek és prognózisok kidolgozása, a termelési színvonal nemzetközi összehasonlítása és a szakmai ismeretbővítés;

határozott összefüggés áll fenn *a megoldandó feladatok típusa és az informálás formái között*.

Ez utóbbit táblázatba foglalva is érdemes bemutatni:

A feladat jellege	A feladat tartalma	A szükséges információ formája
Stratégiai	<p>A tudományos-műszaki fejlődés prognosztizálása és távlati tervezése</p> <p>A rokonágazatok igényeinek meghatározása</p> <p>A fontosabb kutatási és fejlesztési feladatok mérlegelése</p> <p>A világgiazi igények meghatározása és új piacok szerzése</p> <p>A nemzetközi munkamegosztás módszereinek és formáinak meghatározása</p>	<p>Tudományos-műszaki prognózisok</p> <p>Éves szemlék a tudomány, a technika és a termelés újabb eredményeiről</p> <p>Összehasonlító analitikus szemlék és információk</p> <p>Szemlék nemzetközi kiállításokról és konferenciákról</p> <p>Külföldi országok és egyes vállalatok műszaki-gazdasági potenciáljáról szóló szemlék és információk</p>
Taktikai	<p>A tudományos tevékenység műszaki-gazdasági mutatóinak tervezése</p> <p>A kutatás, a gyártmányfejlesztés és a gyártásfejlesztés tervezése</p> <p>Üzemi rekonstrukciók, új beruházások és telepítések tervezése</p>	<p>Összehasonlító analitikus szemlék, információk és adatok</p> <p>Új gyártmányokra vonatkozó műszaki-gazdasági és termelési dokumentumok és információk</p> <p>Szemlék és információk a legújabb technológiai folyamatokról és berendezésekről</p> <p>Analitikus információk a rokonágazatok fejlesztéséről</p> <p>Műszaki-gazdasági adatok az ágazat vállalatainak működéséről</p>
Operatív	<p>A termelés tökéletesítése, új gyártmányok termelésének és új gyártási eljárások bevezetésének elsajátítása, a termelésszervezés tökéletesítése</p> <p>A termékek és a műszaki feltételek közötti összhang biztosítása operatív intézkedésekkel</p> <p>A megrendelők új szükségleteinek és a termékek új felhasználási lehetőségeinek felmérése</p> <p>Szakmai továbbképzés és átképzés, a vezetők szakmai ismereteinek bővítése.</p>	<p>Az ágazatban bevezetésre ajánlott új tudományos-műszaki eredményekről szóló információk</p> <p>Sajtószemle és reklamációk a termékek minőségéről</p> <p>Az ágazat termékeinek új felhasználási lehetőségeivel foglalkozó analitikus szemlék</p> <p>Operatív információ az ágazat és a rokonágazatok új tudományos-műszaki eredményeiről</p>

A szakirodalom nagyjában megegyezik abban is, hogy *milyen tartalmú információkra van a vezetőknek szükségük*. Például a következőkre: új kutatási irányok, új kutatási és műszaki eredmények, új világgazdasági trendek kimutatása; a népgazdaság szervezésében és irányítá-

sában létrejött új eredmények megismertetése; új politikai és társadalmi folyamatok keletkezésének hírül adása; döntéselőkészítéssel kapcsolatos elemzések készítése [3]. Mindebből következik, hogy a vezetők tájékoztatásának egyszerre kell analízálónak és szintetizálónak, prognosz-

tikus irányultságúnak, tömörnek, de mégis teljesnek, egyértelműnek és hitelesnek lennie, továbbá: reális időben és az adott irányítási szintnek megfelelő formában kell rendelkezésre állnia [2].

A fentiekből is látható, de más szerzők is állítják [2], hogy a vezetők tájékoztatásának jelenleg leghatékonyabb formái a különféle *elemző-szintetizáló és összehasonlító szemlék*. Ezeknek az összeállítása nagy felelősséggel jár, mivel a bennük közölt adatok, tények és trendek ellenőrzésére a vezetőknek sem lehetőségük, sem idejük nincs.

Mindemellett a vezetők tájékoztatása nem nélkülözheti az egyéb információs műfajokat sem, főként a *folyamatos jeladó információt, a szelektív információterjesztést és a referáló lapokat*. E szolgáltatások számukra azonban csak az ajánlás és a figyelemfelkeltés funkcióját töltik be [2].

- [1] AFANASZ'EV, É. V.: Ob informacionnoj obespečenii zadacs upravlenija = Naucsno-Tehnicoszkaja Informacija, 1. sor. 7. sz. 1976. p. 3-7.
- [2] GIL'JAREVSZKIJ, R. S.: Problemy informacii dla kadr kierowniczych = Zagadnienia Informacji Naukowej, 1975. 2. sz. p. 15-31.
- [3] ŁUGOWSKI, B.: Informacja naukowa dla władz centralnych i kadr kierowniczych = Zagadnienia Informacji Naukowej, 1975. 2. sz. p. 3-11.
- [4] RICHTER, W.: Informacja naukowa i techniczna dla kadr kierowniczych = Zagadnienia Informacji Naukowej, 1975. 2. sz. p. 35-44.

(Futala Tibor)

Az információ-szolgáltató vállalatok növekvő jelentősége

DAVIS, Maxine, az *Information Access* vállalat vezetője szerint legalább 60 szervezet vagy egyén foglalkozik díjazásért adatkereséssel és információs források felkutatásával.

A *Syracuse University* informatikai intézete már konferenciát is rendezett a témáról. A térítéses keresőszolgáltatást nyújtó közművelődési könyvtárak egyike (*Minneapolis Public Library*) szerint az igények száma állandóan növekszik, különösen amióta terminál segítségével az SDC (*System Development Corporation = Rendszerfejlesztési Vállalat*) és a Lockheed adatbázisokat is felhasználják. A könyvtár 1975-ben 900 keresést végzett, összesen 1200 óra alatt. Bár a könyvtár nem profitszerző jellegű, 25 dolláros óradíja meghaladja a legtöbb információs vállalat által felszámított díjat.

A két legnagyobb vállalat változatlanul az *Information Clearing House* (650 ügyfél) és az *Information for Business* (450 ügyfél). Az előbbi fokozza kiadói tevékenységét is, az utóbbi viszont olyan referenz-könyvtárral büszkélkedhet, amelynek fejlesztése évi 300 ezer dollárba kerül.

A kisebb információs vállalatokra jellemző példa az *Information Unlimited*, amely dokumentumbeszerzést, manuális vagy számítógépes irodalomkutatást, indexelést stb. vállal.

Várható, hogy az információs vállalatok további terjedése problémákat fog okozni a nyilvános könyvtáraknak. Néhány nagy könyvtár álláspontja szerint a térítéses, részletes tájékoztatást nyújtó szolgáltatások az ő hatáskörükbe tartoznak. Ugyanakkor több aktív információs vállalat maximálisan függetleníteni akarja magát a könyvtárosok munkájától.

/Advanced Technology Libraries, 5. köt. 11. sz. 1976. p. 5./

(Sárdy Péter)

Információközvetítők a tőkés világban

Információközvetítő (ügynök) a tőkés viszonyok között az az ember vagy szervezet, aki vagy amely megrendelésre a legkülönbélebb kérdésekre ad választ, nyereségért dolgozik, és a válaszadáshoz felhasználja a rendelkezésére álló és az általa hozzáférhető valamennyi információs forrást.

A *Bulletin of the American Society for Information Science* felmérést végzett az információközvetítők munkájáról. 7 szervezetnek küldtek ki kérdőívet. A cikk néhány választ közöl ezekből.

A hét kiválasztott információs ügynökség:

Information Unlimited,
Berkeley (FINNIGAN, G. – RUGGE, S.)

FIND/SVP, The Information Clearinghouse,
New York (GARVIN, A.)

Information Specialists, Inc.,
Cleveland (HIRSCH, A.)

Information Resources,
Toronto (KLEMENT, S.)

Schick/Swanson Library & Information Consultants Ltd.,
Edmonton (SCHICK, P. – SWANSON, M.)

Warner-Eddison Associates, Inc.,
Lexington (WARNER, A. S.)

Packaged Facts,
New York (WEISS, D. A.)